

Slovenski samoupravi nasproti

Ob novem letu je vzradostila naše ljudstvo ta izjava ministrskega predsednika Dragiša Cvetkoviča: »Nadejam se, da bomo v tem letu videli v celoti uresničeno željo Slovencev, ki je povsem upravičena, da namreč dobi tudi Slovenija popolno enakopravnost in svoj položaj v preurejeni državi.«

Resnična, svojega imena vredna samouprava je torej že na potu. Med svojo hojo skozi državo se je ustavila za precej časa v Zagrebu. Pa bo nastavila svojo pot ter bo prišla tudi v Ljubljano. In tam bo nadomestila tisto samoupravo, ki ni prava. Vzrastla je namreč iz diktatorskega režima, vpeljanega po 6. januarju 1929. Diktatura in samouprava sta dva pojma, ki se izključujeta. Radi tega se tudi samouprava, ki je v naši državi vznikla iz centralistične ustave leta 1931., še bolj razlikuje od resnične samouprave, kakor črno od belega. Nosilec samoupravne volje in akcije je in mora biti ljudstvo, zastopano po svobodno izvoljenih poslancih. Dosedanji ban-

ski sveti pa izhajajo vsi iz imenovanja, ne pa iz volitev. Zato pa ti sveti nimajo avtoritativne moči, marveč samo posvetovalen glas. Živec samouprave je finančna samostojnost, določitev davkov in svobodno razpolaganje o donosu teh davkov. O tem pa v dosedanji samoupravi ni bilo niti sledu. Končno besedo o banovinskem proračunu ima finančno ministrstvo. Naj banski svet banovinski proračun potrdi in ga ban odobri, tak proračun je in ostane samo predlog, dokler ga finančno ministrstvo ne potrdi.

Te misli se vzbujajo v nas spričo banskega sveta dravske banovine, ki je začel svoje zasedanje v ponedeljek, 12. februarja. Naša kritika velja sistemu, ki še vedno vlada v naši državi in ki si je z njim ovekovečila svoje ime JNS. Upamo, da bo letošnje leto zapelo pesem-labođnico temu nedemokratskemu sistemu, ki je vrgel gospodarskemu centralizmu v žrelo milijone in milijone denarja iz posameznih banovin, posebno iz Slovenije.

Koliko pa se je tega denarja, ki ga je centralizirana uprava izžela iz ljudstva, vrnilo banovinam, dokazuje njihovo finančno stanje. Naša banovinska uprava je gotovo razvijala skrbnost in aktivnost, ki je vredna vsega priznanja. Noben objektivni človek, pa naj bo še tako zagrizen političen nasprotnik, ne more tega zanikati. Sedanja banovinska uprava z g. banom na čelu je kljub vezanim rokam prav mnogo storila za slovensko deželo in naše ljudstvo se tega v popolni meri zaveda. Kakšno pa je stališče centralne državne uprave napram slovenski samoupravi, se vidi iz dotacije, ki jo plača dravski banovini. Po nedavnem računu je država plačala kot dotacijo banovinam okoli 30 milijonov dinarjev, od teh je naša banovina dobila le okoli 2.9 milijona, čeprav bi ji po ključu prebivalstva pripadalo 8.2 milijona dinarjev, še več pa na osnovi dejansko plačanih davkov in zneskov v naši banovini.

F. S.:

Gospodarska vojna in naše blagovno združništvo

Sedanja evropska vojna se jasno deli v vojno z orožjem in v gospodarsko vojno. Med tem, ko se vojna z orožjem še ni razvila, se je gospodarska vojna že močno razmahnila. Ne bomo trdili, da bo končna odločitev padla na fronti gospodarske vojne, nesporno pa je trenutno gospodarska vojna važnejša, kakor pa ostala vojaška kretanja. Prav zato pa lahko gospodarska vojna bistveno vpliva na potek dogodkov in s tem tudi na končno odločitev.

Gospodarska vojna ni prizadela samo držav, ki so med seboj v vojnem stanju, ampak tudi nevtrale. Trenutno nevtralec morda še bolj kot vojujoče se države. Pri tem tudi naša država ni izvzeta in ima ta gospodarska vojna velik in neposreden vpliv na vse naše gospodarstvo.

Pripravljenost na vojno je bila v pričetku sovražnosti v obeh vojujočih se taborih zelo različna. To velja za vojno z orožjem, prav posebno pa še za gospodarsko vojno.

Res je, da predstavlja angleški imperij (svetovno vladarstvo) ogromno gospodarsko silo, ki obsega velik del, ali celo večji del vse svetovne trgovine, toda ta gospodarska sila je bila usmerjena v to, da vodi in uravnava svetovno trgovino, ne pa, da vodi gospodarsko vojno.

Nasprotno pa so totalitarne sile (Nemčija, Italija, Rusija) že davno pred pričetkom vojne uvedle tako zvano narekovano gospodarstvo, ki ni bilo nič drugega, kot priprava na gospodarsko vojno.

Prvi in osnovni cilj tega od države vodnega gospodarstva je bil ta, da se totalitarne sile gospodarsko osamosvoje in rešijo angleške gospodarske kontrole. Kot posledica tega osnovnega cilja pa je bilo stremljenje totalitarnih sil za tem, da čimveč malih držav in držav pritegnejo v svoj gospodarski sistem in jih s tem odtegnejo angleško-francoskemu gospodarskemu vplivu.

To je bilo tem lažje, ker so totalitarne sile, predvsem Nemčija, delale vse po gotovem načrtu in z gotovim namenom, česar baš na nasprotni strani ni bilo.

Posledica od države vodnega gospodarstva pa je sistem kliringov (obračuna) in sistem umetno ustvarjenih cen, ki so mnogokrat visoko nad svetovno višino. Vsemu temu pa sledi močna gospodarska odvisnost malih dr-

žav, ki so se rade ali nerade morale podrediti gospodarstvu totalitarnih sil, če so sploh hotele svoje proizvode vnovčiti.

Tudi naša država kot sosedja Italije in Nemčije, ki sta bili že od nekdaj najboljši odjemalci naših proizvodov, je bila kmalu pritegnjena v sistem njunega gospodarstva. To tembolj, ker se Francija za naše blago ni zanimala, angleškim zahtevam in potrebam angleškega trga pa je naše blago le redko odgovarjalo.

Če smo torej hoteli voditi trgovino z Italijo in Nemčijo, ki sta uvedli svoje gospodarstvo, smo morali tudi mi svoj izvoz temu primerno prilagoditi. Pri tem pa se nismo držali enotnih načel, ampak smo uvedli več različnih sistemov. Izvoz pšenice n. pr. je monopol Prizada, izvoz živine se vrši na temelju posebnih izvoznih, ki jih dobe samo določene, prvi Zavodu za pospeševanje zunanje trgovine vpisane tvrdke, nekateri proizvodi pa se smejo izvažati le na temelju posebnega, od Narodne banke predhodno izdanega dovoljenja, itd.

S temi različnimi sistemi nismo naleteli na resnejše težkoče, dokler smo bili odvisni samo od gospodarstva Italije in Nemčije. Ko pa sta se kmalu po začetku vojne pojavili na našem trgu še Anglija in Francija, ko je nastopila gospodarska vojna in zavzela vedno večji razmah, pa so se pokazale hibe. Prevladuje mišljenje, da je treba uvesti enotni sistem in namesto raznih zavodov ustanoviti pri ministrstvu za trgovino posebno ravnateljstvo za izvoz.

Nov izvozni sistem, od države vodena trgovina pa je stavila tudi naše blagovno združništvo pred nove naloge in zahteve. Pri tem pa se je pokazala velika hiba v tem, da naše slovensko blagovno združništvo ni bilo medsebojno dovolj močno povezano in da so bile blagovne zadruge v tem važnem trenutku brez svoje centrale in s tem brez enotnega vodstva.

Naše združne zveze so le revizijske zveze in obenem denarne centrale za kreditne zadruge, ki so na ta način enotno vodene in močno medsebojno povezane. Ni pa to slučaj tudi pri blagovnih zadrugah! Naše obstoječe združne blagovne centrale so le še po imenu blagovne centrale in nimajo tiste notranje sile in moči, da bi se prilagodile novim raz-

meram in potrebam ter dale blagovnim zadrugam po deželi oporo, novih smernic in novega duha.

Prav v tem času opredeljenega gospodarstva pa je potrebna močna združna blagovna centrala kot posrednik med posameznimi zadrugami in izvoznimi zavodi.

Združna blagovna centrala bi morala skrbeti tudi za združno propagando in kar je najvažnejše, potom zadrug po deželi bi morala našega kmeta naučiti, kako je treba pripraviti blago za trg, za izvoz.

Smatramo, da je prav v tem slaba stran našega slovenskega blagovnega združništva, ker so posamezne zadruge prepuščene same sebi in ni neke skupne akcije in vzpodbude. Precej vzroka je verjetno tudi v tem, ker je bilo v Sloveniji težišče združnega dela vedno na kreditnem združništvu, dočim se blagovno združništvo kar ni moglo in se ne more prav uveljaviti. V hrvatskem in srbskem združništvu pa je ta pojav baš nasproten! Tamkaj se je krepko uveljavilo baš blagovno združništvo, kreditno pa le malo ali pa sploh ne. To je tudi razlog, da hrvatsko in srbsko združništvo v sedanjem izvozu sodeluje sorazmerno v veliko večji meri kot naše slovensko.

Danes pa je čas in prilika, da se naše blagovno združništvo preobrazi in postavi na nove temelje. Morda ni bilo polje za združno delo nikdar tako ugodno kot je ravno sedaj. V teh težkih, negotovih časih ljudje naravnost iščejo opore, čutijo lastno nemoč in iščejo rešitve v skupnosti.

Namesto, da ob vsaki priliki kličemo oblast na pomoč, pomagajmo si sami! Poprimimo se združne ideje, skušajmo združno misel uresničiti zunaj na deželi, pa tudi na znotraj s tem, da si bomo znali ustvariti močno združno blagovno centralo, brez katere pravi uspehi niso mogoči.

S široko razpredeno mrežo gospodarskih zadrug, tesno povezanih v močno centralo, bomo lahko uspešno sodelovali in zadostili zahtevam izvozne trgovine. Vplivali bomo na cene in tako obvarovali našega kmeta pred izkoriščanjem. S takim delom pa bomo dvignili pogum in samozavest našega kmeta, naše blagovno združništvo pa bo postalo upoštevana vredna činitelj tudi v teh težkih dneh gospodarstva.